

BORNHOLMER TUREN 9. - 13. MAJ 1966

Skrevet under og umiddelbart efter turen af Aase Mathiesen

Bornholm

I 1966 var jeg med 6. klasse på tur til Bornholm med Øster Hornum Skole.

Vi skulle skrive dagbog og beskrive de oplevelser, som vi havde. Her kommer dagbogen.

Aftenen før vi skulle afsted, kunne jeg næsten ikke falde i søvn. Jeg var så spændt på, hvordan turen forløb. Da jeg vågnede

kl. 6, gik jeg op og vaskede mig. Jeg manglede lidt at få pakket, så det gjorde jeg.

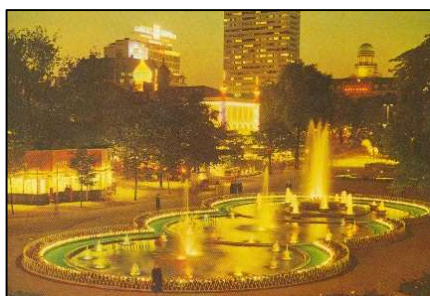
Kresten Kvist var nede ved os kl. 7.30. Han havde Anna, Kristian og Aksel med, og da vi kom ned til byen, skulle vi have Jonna med. Vi var oppe hos Justesens lidt før kl. 8.

Kl. 8 kørte vi afsted til Aalborg. Vi var lige ved at være nervøse, for en af forældrene kom ikke før i sidste øjeblik. Kl. 8.55 kørte toget. Da vi havde fået os anbragt i kupéerne, kom der en lærer forbi. Han fortalte os, at han havde to klasser, der skulle til Sønder Barup i Tyskland. Det kunne de gøre for 130 kr. Kl. ca. 9.45 spiste vi, det var dejligt. Der var en dejlig natur at se på nu i forårstiden. Vi lånte nogle blade til at læse i. Vi var i Aarhus ved 11. tiden. Kl. 12. spiste vi igen. Anna, Grethe, Tove, Ingelis og jeg fik flutes. Vi havde en ting med hver. F.eks. en havde marmelade, sild, italiensk salat ost og æg. Kl. 13.05 kørte vi over Lillebæltsbroen. Da vi var midt på broen, kunne vi se til begge sider. Det var et smukt syn.

Der var mange smukke huse på Fyn med bindingsværk og stråtag. Vi var i Nyborg kl. 14.10. Derefter kom vi med færgen "Prinsesse

Benedikte". Den sejlede kl. 14.25. Der var en kiosk på skibet, der kunne vi få is og slik. Da vi var kommet i land i Korsør, kørte vi med toget igen.

Vi var i København kl. 16.54. Så gik vi i Tivoli. Vi bestemte en plads, hvor vi skulle mødes. Lige ved siden af spillede et orkester, det var Ivan Leth. Så gik vi ud for at more os. Vi prøvede "Den Blå Vogn", "Baljebanen", "Skærsilden" og "Rutchebanen". Der var nogen af os, der ikke var helt modige, men det gik da.

Tivoli om aftenen

Det var flot, da lysene blev tændt. Det småregnede lidt hele aftenen. Kl. 21.30. gik vi fra Tivoli ned over Rådhuspladsen, hvor vi hørte rådhusklokkerne, videre til Christiansborg, hvor der kom en mand i en Taxi og sagde, at vi ikke måtte gå igennem en port, som vi var på vej igennem, men da han var kørt, gik vi bare. Så gik vi forbi Nationalmuseet, Den gamle Ridegård, Danmarks Nationalbank og Børsen. Den er opført omkring 1620 af Christian den 4., som ville fremme handelen. Børsen er bygget med sandstensdekorationer, og midt i det kobberdækkede tag rager spiret op med sine snoede dragehaler. I stueetagen var der oprindelig boder og pakrum, mens der på 1. sal var kontorer. I 1857 indrettedes den store børssal, hvor køb og salg af værdipapirer stadig foregår. Der var en masse flotte lysreklamer.

M/S Rotna

Omsider nåede vi ned til havnen, hvor vi kom ombord på "Rotna". Det var meningen, at vi skulle sove på dækket, men så spurgte vi, om vi kunne få en kahyt i stedet for. Det kunne vi, og så gik vi derned. Vi satte stolene op på bordet og fik soveposerne rullet ud. Der var ikke meget plads, lærer Justesen måtte sidde på en stol. Men vi kunne ikke sove, der var alt for varmt. Kl. 24.30 trak vi i tøjet og gik op på dækket, imens der blev lukket for varmen. Ved 1-tiden lagde vi os ovenpå soveposen og sov godt til kl. 5. De fleste af os havde sære fornemmelser i maven, da vi

vågnede ... det var søsyge. Vi stod ude på toilettet og havde det ikke ret godt. Senere gik vi op på dækket. Det var kun lærer Justesen og Lisbeth, der ikke havde søsyge. Vi stod og så på uret hele tiden, tiden var uendelig lang.

BORNHOLMERTUREN TIRSDAG 10. MAJ 1966

Skrevet under og umiddelbart efter turen af Aase Mathiesen

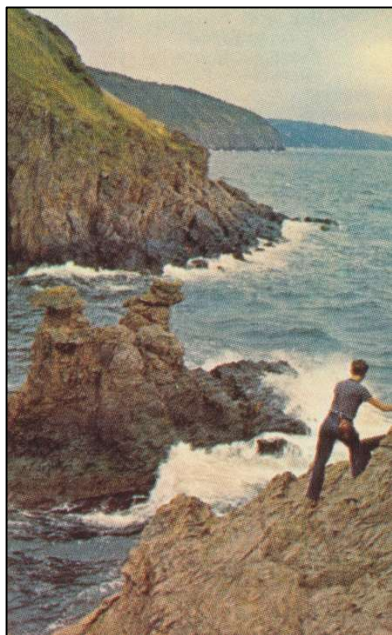
Endelig lagde vi til i Rønne. Da var klokken 6.45. Så kørte vi til "Det Hvide Hus" i Sandkås. Der var en sovesal til pigerne og en til drengene. Desuden et værelse til lærer Justesens. Klokken 8 var der morgenmad, og den bestod af havregryn med mælk og sukker, rugbrød, franskbrød, marmelade the og rundstykker. Bagefter var det meningen, at vi skulle sove et par timer, men det kunne vi ikke.

"Det hvide hus" i Sandkås

Så vi stod op omtrent en time efter. Derefter spadserede vi en tur gennem Sandkås og Tejn. Der var mange købmænd i de 2 byer, og de havde hatte, som vi kunne købe. Vi spurgte næsten ved hver, hvad de kostede. Den sidste købmand vi var inde ved, købte vi hatten ved. Han slog 75 øre af, så kostede den 4 kr. Den jeg fik var blå med rød dusk. Da vi kom tilbage, skulle vi spise. Vi fik millionbøf, rugbrød, franskbrød med pålæg til. Derefter kunne vi gå og se på det hele.

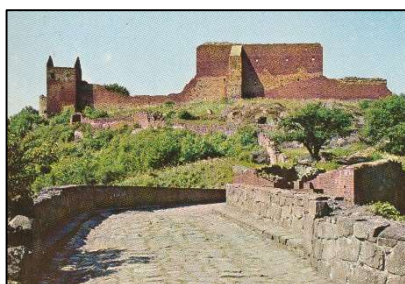
Imens vil jeg fortælle lidt om Bornholm. Bornholm er den ældste del af vort land. Den størknede jordskorpe, der består af granit, er alle andre steder her i landet dækket af mange yngre aflejringer, men på Bornholm ligger granitten fremme i dagens lys. Ved "Rytterknægten" som er Bornholms højeste punkt, hæver den sig til en højde af 162 meter over havet. I bugten ved Hammershus findes de mærkelige granit klipper "Løvehovederne".

Løvehovederne

Lærer Justesen var BANK for os, og dem der ville have løn den dag, kunne komme og hæve pengene. Klokken 13.15 skulle vi med rutebil til Hammershus og Jons Kapel. Først Jons Kapel. Der var meget vådt og glat, så der var ikke ret mange, der turde gå ned til hulen. Sagnet fortæller, at der engang strandede en munk, og han lavede en hule, som han boede i. I skyggen så vi sne derved.

Hammershus er Nordens største borgruin. Vi gik ad en sti derop til og næsten lige udenfor Hammershus stod en høj sten, hvorpå der stod:

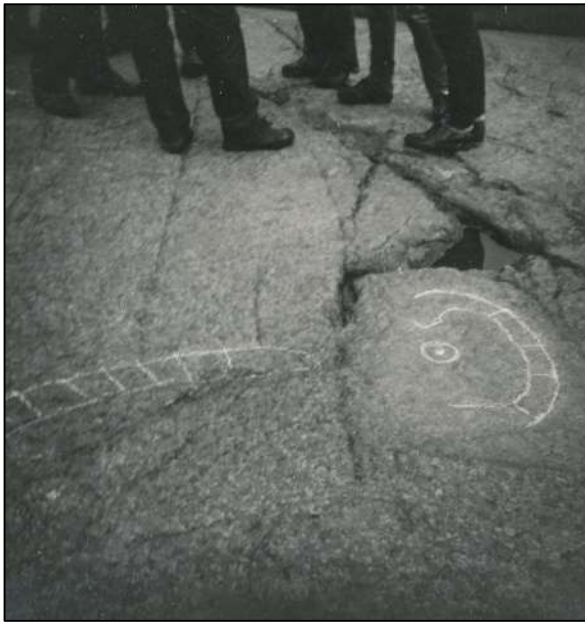

Hammershus

*Folket brød sit
fremmedåg,
her hvor kuppen
bryder sø.
Frifødt æt har
fædres sprog,
end Bornholm
er Danmarks ø.*

Fæstningen blev grundlagt omkring 1250 af ærkebisp Jacob Erlandsen, der var kommet i strid med kong Christoffer den 1. Under de mange borgerkrige mellem 1250 og 1340 modstod borgen ofte lange belejringer. Efter sin berømte flugt fra fængslet på Søborg, fandt den hidsige ærkebisp Jens Grand et sikkert tilflugtssted på Hammershus. I 1660 – 61 sad Corfitz Ulfeldt og hans hustru fangne der. Da Christiansø blev fæstning, forsømtes Hammershus og blev i 18. århundrede snart ruin. Regeringen begyndte selv 1742 at nedrive slottet, således opførtes Hovedvagten i Rønne af sten derfra, og ruinerne tjente, ligesom senere Koldinghus, i mange år som stenbrud for omegnens beboere. Først i 1822 blev de fredlyste.

En muret bro, der hviler på tre spidsbuer, fører fra øst over til den klippe knude, hvorpå borgen er anlagt. Inden for den ydre ringmur findes mægtige levninger af fæstningsmuren med "runddele", tårne og bygninger som kommandantens bolig, stalde og den mægtige magasinbygning, endelig det egentlige slot, en aflang, uregelmæssig firkant med det flere gange forhøjede Manteltårn, kirken, over hvilken Ulfeldt og hans hustru en tid sad fangne. Der var nogle mægtige tykke mure. I 1822 frededes ruinen.

Helleristninger

Da vi kørte hjemad, kom vi forbi Hammerens granitbrud og Hammerknude. Derefter var vi inde ved Helleristningerne.

Helleristninger, som på Bornholm ofte findes på klippeheller, er ristede af den søglade bronzealdermand, i forbindelse med sol- og frugtbarhedsdyrkelse.

Vi var hjemme ved 16-tiden. Så fik vi lov at gå ned til en kiosk og købe kort. Vi spiste kl. 18. Vi fik gul

sagosuppe og forloren hare. Bagefter gik vi tur ad klippestien, som gik til Allinge.

Knud, Flemming, William og Aksel var ikke med. Der var klipper ved siden af stien. Niels ville skyde en genvej, for han troede, at han kunne komme hurtigere frem af den grund. Imidlertid drejede en vej, og den gik vi ad. Vi kaldte på ham, men han svarede ikke. Så dem, der kunne holde ud, gik ud for lede. Vi fandt ham inden ret længe, og vi skyndte os at løbe op til de andre og fortælle, at vi har fundet ham. Så gik vi hjemad. Vi skulle lige finde tre pinde. Så skulle vi til at "klunte". Det kunne vi gøre inde i spisestuen. Det gjorde vi bare ikke ret længe, vi var så trætte, så vi gik i seng ved 20 - 20.30 tiden.

BORNHOLMERTUREN ONSDAG 11. MAJ 1966

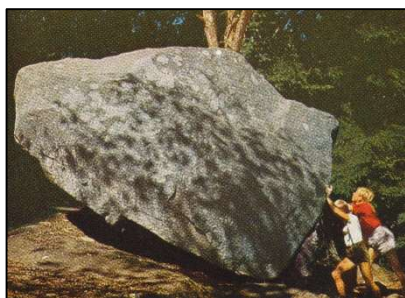
Skrevet under og umiddelbart efter turen af Aase Mathiesen

Vi vågnede kl. 7, så vaskede vi os. Derefter gik vi ned og spise. Bagefter gik vi op for at rydde op, og lige pludselig sagde Grethe: "Det er da Knuds fødselsdag" i dag. Det havde vi helt glemt. Vi gik ind for at ønske ham tillykke. Vi skulle på Sydturen i dag. Kl. 9 startede vi. Der holdt en rutebil, hvor der skulle to skoler med foruden os. Den vej vi kørte på blev kaldt "millionvejen", fordi den har kostet en mill. kr. pr. km.

Der var tre broer som hed: den 1. "Stevelen", den 2. "Vombabroen" og den 3. "Holkabroen". Vi kørte forbi Troldskoven, Dynddalebakken og Hotel Helligdommen. Så gik vi en tur ned til Randkløveskår. Der var masser af klipper. Vi gik ad en smal sti, som var meget glat. Vi så "De forelskede frøer". Derefter kom vi til Svaneke, der kørte vi forbi Vandtårnet, som også er et sømærke, og en mølle som hed "Stubmøllen", den er 300 år.

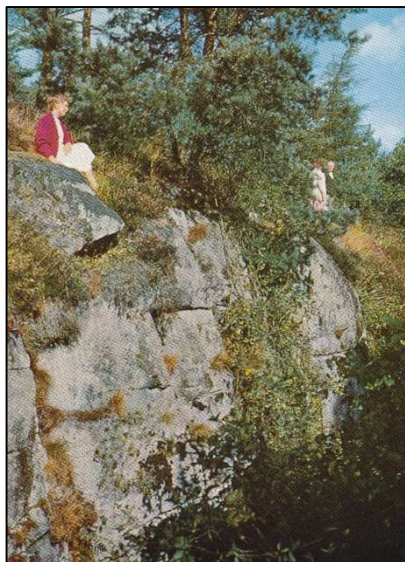
Ved 11-iden kom vi til "Brændegårdshaven", og da kom solen --- men den gik snart væk igen. Der kunne vi prøve en masse ting gratis f. eks en svævebane, gynger, biler, både og meget andet. Vi skulle spise 12.30.

Rokkestenen

Kl. 13 kørte vi til Paradisbakkerne. Der var en pragtfuld natur hernede. Først gik vi til Rokkestenen. Rutebilchaufføren fik fire drenge op på den og han sagde, at når han talte til tre, skulle de springe i luften. Det skulle de gøre flere gange, og vi kunne tydeligt se, stenen rokkede. På stenen stod der 16.11.75 L.M.

Derefter gik vi videre til Grydelåget, som lå 10 m over havets overflade. Der var også en sø, som hed Grydesøen og en dal Grydedalen. Så gik vi tilbage til rutebilen og kørte til Dueodde. Da vi kom dertil, købte vi røde pølser for nogle af renterne. Derefter gik vi ned langs klitterne ned til stranden, der var en meget fin badestrand, altså når der er godt vejr.

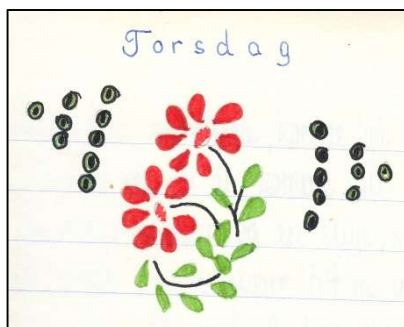

Paradisbakkerne

Kl. 15.30 kørte vi hjemefter. Vi kom forbi Pouls Kirke, Peders Kirke og Tvillingtårnet. Vi var hjemme ved 17-tiden. Så pudsede vi sko. Kl. 18 spiste vi. Det bestod af røde pølser og æblegrød. Bagefter gik vi atter en tur ad klippestien. Da vi havde gået lidt, begyndte vi at lege "røvere og soldater". Vi havde det vel nok sjovt. Vi var også lige ude at "kravle" i klipperne. Derefter gik vi hen i kiosken for at købe flødeboller. Lyset blev slukket kl. 21.15, men det var svært at falde i søvn den aften, men det lykkedes da hen af aftenen.

BORNHOLMERTUREN TORSDAG 12. MAJ 1966

Skrevet under og umiddelbart efter turen af Aase Mathiesen

Kl. 6.30 vågnede de fleste af os, så vaskede vi os. Derefter fik vi en pakke kiks, en appelsin, et æble og en sodavand til hjemrejsen. Kl. 8 fik vi morgenmad. Det vi kunne pakke nu, skulle vi gøre. Kl. 9 kom rutebilen efter os, i dag skulle vi på Nordturen. Først kom vi til Helligdomsklipperne ved Rø. Klipperne havde forskellige navne Kapriklippen, Libertsklippen, Mågetårnet, Kærlighedsbænken, Lyseklippen, Måneskinsklippen og Udsigtsklippen. Vi gik forbi en sti, som gik ned til vandet, den hed Korenden, der fortalte buschaufføren, at i gamle dage lod bønderne køerne gå derned og drikke vand, så var de fri for at komme salt i smørret.

Vi gik ned ad en masse trapper og en stige, så kom vi ned i "den sorte gryde", som ligger 54 meter ind under jorden. Der var en smal sti med to store klippevægge på begge sider. Derefter gik vi hen for at se Lyseklippen. Det var en lodret klippe. Så kørte vi til Gudhjem, der spadserede vi en lille tur igennem byen. Vi gik en tur ned til havnen, der var et silderøgeri og der spurgte vi om vi kunne købe nogle røgede sild. Men de var desværre ikke begyndt at røge endnu, da sildene var for magre.

Sct. Ols rundkirke

Der var dejligt vejr, solen skinnede. Derefter kørte vi til Østerlars. Østerlars rundkirke på Bornholm er en mellemting mellem en kirke og et fæstningstårn. I underetagen er der en kirkesal, men ovenpå har bygningen haft en skyttegang, hvor menigheden kunne samles og forsvare sig, når der var fare på færde. Da den blev bygget omkring 1150, var det sikkert for at kunne modstå de plyndrende vender, som kom fra Nordtyskland – ikke langt fra Bornholm. Der var fine kalkmalerier inde i kirkesalen. Der var et tårn ved siden af med en stor klokke. Rundkirkerne på Bornholm er Østerlars rundkirke, Nyker rundkirke, Nylars rundkirke og Sct. Ols rundkirke.

*Lærer Justesen og
hans hustru*

Da vi havde set kirken, kørte vi til "Den Botaniske Have", hvor vi skulle spise. Der var en legeplads og lange borde til at spise ved. Kl. 13.15 kørte vi derfra, vi kørte forbi Åmyrsøen.

Det næste var Rytterknægten, som ligger 162 m over havets overflade. Bygningen er 22 m høj. På den står der:

*Til erindring om hans majestæt
Kong Frederik den syvendes
allerhøjeste nærværelse her på øen*

fra 8. til 16. august 1851.

Tilligemed høje

Gemalinde

Rejste bornholmerne af undersåtlig

kærlighed og hengivenhed

denne bygning år 1855 og gav den navnet

Kongemindet.

Da vi kom til Rønne, skulle vi ind på keramikfabrikken Michael Andersen & søn. Der var en mand, som viste os rundt. Vi så, hvordan lertingene blev dannet, derfra malingen, og til sidst når de kom i ovnen.

Potteskåret blev fundet for mange år siden. Man var ved at grave ud til et nybyggeri, da det pludselig lyste op i den sorte jord. "Smid det ikke væk", sagde den gamle fajancefabrikant Jens Michael Andersen. "Det er det eneste, vi har fra den tid". Og derved blev det. Nu ligger skåret på fabrikkens kontor og trækker usynlige tråde fra nutidens keramikere tilbage til de gamle pottemagere, som skabte bornholmsk håndværk.

Flotte keramikting

A/ S Michael Andersen og søn hører til de store i den bornholmske keramikproduktion. Det var netop fabrikant Jens Michael Andersen, som blev dette firmas stifter. Han købte i 1890 af fajancefabrikant Hans Theodor Stibolt ejendommen på Lille Torv for at drive egen virksomhed. På det tidspunkt havde fabrikken ligget stille i nogle år. Stiholdt lavede bl.a. kopier i terrakotta, italiensk forbrændt jord, af græske vaser og desuden kopier af relieffer, som Danmarks store billedhugger Bertel Thorvaldsen havde skabt. Michael Andersen fortsatte hermed, men han blev hurtigt klar over, at nye stier skulle brydes.

Han begyndte derfor at lave majolika, en lervare som har sin oprindelse i Italien og Spanien og har sit navn fra Middelhavsøen Mallorca. Varen opnåede stor popularitet, men det var heller ikke nogen direkte

kopivare. Tværtimod prægedes den af noget nyt, den særlige intarsiateknik. Det skal forstås som indlægning under glasur af lystfarvede ornamenter i mørkefarvet ler. Teknikken stammer rimeligvis fra møbelkunsten, der gennem århundreder har opnået fortræffelige virkninger ved indlægning af forskellige træsorter i møbler. I 1931 døde Jens Michael Andersen. Han var en dygtig håndværker, som havde skabt en god virksomhed. Sønnerne tog arven op og fortsatte traditionerne i pagt med de skiftende krav til ændrede former og linjer, men altid i harmoni med en personlig opfattelse, idéer og erfaringer samt brugsgavne. Firmaet har i dag et renommé, der ikke begrænser sig til Danmark alene. Hvad der fremstilles på fabrikken, glider ind i den storartede produktion af kunsthåndværk og industri, som har givet Danmark er eksportemne. Man kan finde Michael Andersen-keramik, hvor man end kommer i verden. Vi var også inde i en forretning, hvor vi kunne købe keramikting. Jeg købte en vase og et askebæger.

Da vi kørte derfra, bakkede vi ind i en bil, som holdt på gaden. Vi kørte forbi en masse træhuse, som bornholmerne havde fået foræret af svenskerne efter krigen. Bornholm var under krigen tilsyneladende den fredeligste plet på Danmarkskortet, og modstandsbevægelsen benyttede øen som mellemstation for de illegale transporter af flygtninge til og transporter af våben fra Sverige. Mandag den 7. blev der ringet fra Ibsker og Nexø, at et par russiske rekognosceringsflyvere havde været inde over Nexø og nu var blevet beskudt af det tyske luftskyts. Russerne forsvandt, men de kom tilbage med forstærkning og nye ordrer og havde nedkastet bomber. Angrebet krævede et offer i Nexø og ni i Rønne.

Derefter kørte vi til Ekkodalen, der så vi Rubinsøen først. Den kan have forskellige farver. Ekkøet ville ikke rigtig virke, og i stedet for vil jeg fortælle lidt om Almindingen, som ligger næsten ved siden af. Almindingen på Bornholm er vor tredjestørste skov. Ordet "Almind" betyder "den jord alle må bruge". Bønderne lod deres kreaturer græsse frit på Almindingerne, og de fældede alle de træer, de havde lyst til. Herved blev landets skove næsten ødelagt. Først fra omkring år 1800 tog man fat på at genoprette skaderne ved at plante nye træer og opstille hegn, der kunne holde dyrene på afstand.

Vi blev fotograferet alle sammen, før vi var taget af sted

M/S Kongedybet

Så kørte vi hjem og pakkede resten sammen. Til aften fik vi gullasch og kærnemælkssuppe. Derefter tog vi afsked med de alle sammen. Vi blev fotograferet alle sammen, inden vi tog fra Sandkås. Kl. 19.05 kom en rutebil efter os. Vi havde det så sjovt hele vejen til Rønne.

Vi skulle sejle med M/S Kongedybet. Vi kom ind i en stor sal, hvor vi skulle sidde på stole og sove. Vi gik først omkring og så på det hele og gik ture på dækket. Ved 10-tiden fik vi en søsyge tablet, vi skulle nu ikke risikere noget denne gang. Derefter gik vi ud på dækket for at snakke med nogle elever fra Køge. Det var dem, der også kørte i den rutebil, vi var med. Så satte vi os på stolene, lagde hovederne på bordet og gav os til at sove. De fleste af os sov næsten hele natten.

BORNHOLMERTUREN FREDAG 13. MAJ 1966

Skrevet under og umiddelbart efter turen af Aase Mathiesen

Vi vågnede kl. 5.30. Vi kom i land ved 7-tiden. Så skulle vi ud at spadserere i København. Først gik vi mod Amalienborg, da vi kom forbi en bager, gik Justesen ind at købe et stykke kage til hver. Så kom vi til Amalienborg.

Vi vågnede kl. 5.30. Vi kom i land ved 7-tiden. Så skulle vi ud at spadserere i København. Først gik vi mod Amalienborg, da vi kom

Amalienborg opførtes i 1749 af arkitekten Nicolai Eigtved for fire adelsmænd som midtpunkt i den bydel, der anlagdes ved den oldenborgske kongeslægts 300-års jubilæum. Pladsen med de fire palæer og Frederik den 5.s rytterstatue er et af dansk arkitekturs højdepunkter. Efter Christiansborgs brand i 1794 købte kongen hele anlægget,

der siden har været kongefamiliens residens. På pladsen foran Amalienborg kan man se vagtparaden.

Vagten på Amalienborg

Fra pladsen så vi kirken med det grønne tag, der hedder Marmorkirken, den er bygget af C. F. Tietgen. Han startede også D. F. D. S. Taget er grønt, fordi det er af kobber.

Så gik vi til Kongens Nytorv, der var flotte grønne træer. Videre til det Kongelige Teater. Der var 2 statuer udenfor af Holberg og Oehlenschläger. Vi satte os på en bænk ved Helligåndskirken for at

hvile os. Derfra gik vi til Rådhuspladsen, hvor vi så Rådhuset.

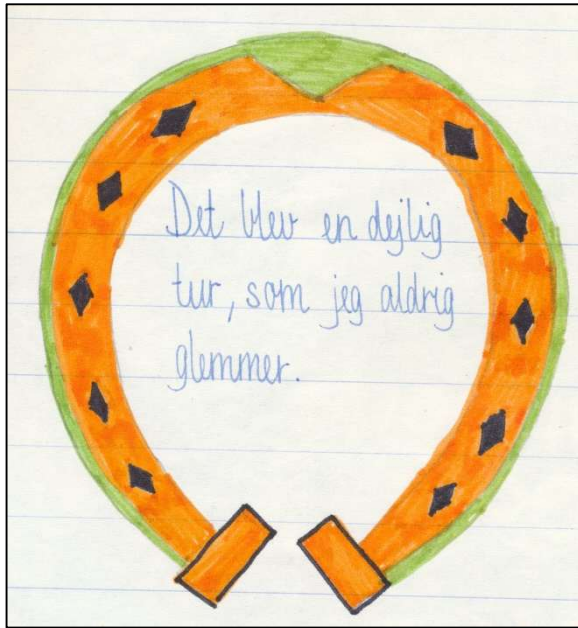
Københavns Rådhus lå omkring 1750 mellem Gammeltorv og Nytorv. På pladsen omkring rådhuset samledes bønderne, når de kom ind fra landet med grøntsager, høns og andre varer, som de solgte til borgerkonerne. Ved pælen bandt bøddelen dømte forbrydere, som skulle straffes med pisk eller brændemærkning i folks påsyn.

Ombord på "Prinsesse Benedikte"

Der var en masse boder, fordi der lige havde været Børnehjælpsdag. Pengene bruges til at sende børn på landet for. Vi satte os på en bænk på pladsen. Kl. halv ti nåede vi til stationen. Kl. halv elleve kørte vi med toget. Så kørte vi over Sjælland til Korsør og kom ombord på "Prinsesse Benedikte".

Kl. 13.15. gik vi land i Nyborg og kom i toget igen. Der var nogen,

der sov, dem der kunne. Ved en station fik vi en is for de sidste af renterne. Vi havde bestemt også fået noget for dem, det var da en god forretning.

Vi ankom til Aalborg kl. halv syv, hvor der var nogen, der hentede os. Peter Kvist hentede os.

Det blev en dejlig tur, som jeg aldrig glemmer.